

США У ПОСТКРИЗОВІЙ СВІТОВІЙ ФІНАНСОВІЙ СИСТЕМІ

ТЕТЯНА МАРЕНА

*кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародної економіки
Маріупольського державного університету*

Сучасна світова фінансова система функціонує у якісно нових умовах, пов'язаних із впливом процесів глобалізації та регіоналізації, фінансової лібералізації, бурхливого розвитку інформаційних технологій. В результаті спостерігається зростання масштабів та швидкості переміщення трансграничних потоків капіталу, диверсифікація та ускладнення інструментів фінансового ринку, підвищення ступеня уніфікованості здійснення фінансових операцій. Паралельно із зазначеними та іншими зрушеннями, що характеризують сучасний етап розвитку світової фінансової системи, відбуваються зміни в конкурентних позиціях різних країн та регіонів світу на глобальному фінансовому ринку.

Традиційно у світовій фінансовій системі домінують розвинені країни, між якими, у свою чергу, відбувається конкурентна боротьба за отримання статусу глобального лідера у світових фінансах і спостерігається відповідний перерозподіл фінансових ресурсів. США виступають активним учасником цієї конкурентної боротьби, спираючись на провідну роль у світовому виробництві (22,2% світового ВВП у 2013 р.) та імпорту капіталу (незважаючи на зменшення частки у імпорту капіталу з 69,1% у 2001 р. до 35,5% у 2013 р., США досі залишаються найбільшим світовим імпортером капіталу), а також на статус долара як світової торгової та резервної валюти.

Місце, яке займає країна у світовій фінансовій системі, може оцінюватися на основі різних груп індикаторів. По-перше, це місце визначається фінансовою глибиною (або рівнем фінансіалізації) національної економіки, що виступає внутрішнім індикатором розвитку фінансового сектору. Відповідно до показника фінансової глибини економіки США, фінансові активи країн більш ніж вчетверо перевищують розмір ВВП, як це відображено у таблиці 1.

Таблиця 1

Фінансова глибина світової економіки, економіки розвинутих країн та США у 2007-2013 рр.

Показник	2007	2010	2013
Світ	421,1	397,5	379,7
Розвинуті країни	465,5	504,4	496,5
США	445,0	441,6	433,5

Примітка. Розраховано автором за даними [1]

Рівень фінансової глибини американської економіки є нижчим за середній показник фінансiалiзацiї розвинутих країн, але вищим за рівень фінансової глибини світової економіки. Звертає на себе увагу поступове зниження рівня фінансової глибини економіки США (у 2001 р. цей показник складав 540,4%), яке відбувається через більш повільне посткризове зростання фінансових активів порівняно із зростанням ВВП.

Іншими індикаторами, що віддзеркалюють роль країни у світових фінансах, є розмір її фінансових активів та її частка на різних сегментах світового фінансового ринку. В цілому, за показником частки у глобальних фінансових активах (які складаються з акцій, боргових цінних паперів та активів банків) позиції США на світових фінансових ринках можна оцінити як достатньо стійкі: на США стабільно припадає понад 25% сукупних фінансових активів (таблиця 2).

Таблиця 2

Частка США у глобальних фінансових активах у 2007-2013 рр.

Показник	2007		2010		2013	
	млрд. дол.	%	млрд. дол.	%	млрд. дол.	%
Фінансові активи, у тому числі:	61440,6	25,5	64154,1	25,7	72695,5	25,4
– акції	19922,3	30,9	17283,5	31,4	22280,7	35,6
– боргові папери	30324,2	37,4	32534,5	34,3	34494,3	35,5
– банківські активи	11194,1	11,7	14336,1	14,3	15920,5	12,6
Валютний ринок (середньодобові обороти)	664	17,4	904	17,9	1263	18,9
Офіційні валютні резерви	59,5	0,9	121,4	1,3	133,5	1,1
<i>Для довідки:</i>						
<i>ВВП</i>	<i>13807,6</i>	<i>25,2</i>	<i>14526,6</i>	<i>23,1</i>	<i>16768,1</i>	<i>22,2</i>

Примітка. Розраховано автором за даними [1; 2]

США виступають найбільшим ринком боргових цінних паперів (понад 35% світового ринку облігацій) та ринком акцій (понад 35% світового ринку акцій). Водночас, за розміром банківських активів (понад 12%) США поступаються країнам Євросоюзу (28,5%) та Китаю (15,9%). Відносно незначні темпи зростання активів американських банків пов'язані як з певним згортанням кредитних операцій в період глобальної кризи і зниженням кредитного рейтингу США, так і з перенесенням частини фінансових операцій на фондові ринки. За масштабами середньодобових оборотів валютного ринку Сполучені Штати, значно випереджаючи інші країни, все

ж поступаються світовому лідеру за цим показником – Великобританії, яка забезпечує 40,8% обороту світового валютного ринку.

Позитивною є тенденція до накопичення Сполученими Штатами офіційних валютних резервів, що корелює з необхідністю створення надійного буферу для регулювання курсу американського долара і підтримки міжнародної валютної ліквідності країни. Однак частка США у загальній сумі світових валютних резервів є незначною і в останні роки коливається в межах 0,9-1,3%. Справа в тому, що у світі відбувається глобальний перерозподіл офіційних валютних резервів на користь країн, що розвиваються, які станом на 2013 р. володіли 65,8% міжнародних резервів. З огляду на зростання масштабів спекулятивних операцій на світових валютних ринках, об'єктами яких найчастіше стають долар США та інші провідні валюти, і відповідне підвищення волатильності обмінних курсів цих валют, країни-емітенти мають підтримувати достатній рівень офіційних резервів. Наразі у більшості розвинутих країн (за винятком Японії, на яку припадає 10,2% світових валютних резервів), у тому числі США, ця вимога не дотримується, що робить їх фінансові ринки вразливими до курсових коливань.

Місце США у системі світових фінансів та їх здатність успішно конкурувати з іншими країнами у цій сфері значною мірою визначаються тими умовами, в яких функціонує національний фінансовий ринок, і загальним рівнем його розвитку. У рейтингу країн за індексом розвитку фінансових ринків, що є складовою індексу глобальної конкурентоспроможності Всесвітнього економічного форуму (ВЕФ), позиції США порівняно з кризовим періодом покращуються. Так, у рейтингу 2008-2009 рр. США знаходилися на 9-му місці із значенням індексу 5,61, однак у 2010-2011 рр. їх позиції погіршилися до 31-го місця. При цьому Сполученими Штатами вдалося відновити сприятливі умови функціонування фінансових ринків і досить швидко повернутися майже на докризові позиції (у 2013-2014 рр. США із індексом розвитку фінансового ринку 5,26 посіли 10-те місце в рейтингу ВЕФ) [3].

Отже, США займають стійкі позиції на більшості сегментів світового фінансового ринку. Вагому роль у підтримці стабільних конкурентних позицій країни у світових фінансах відіграє національна валюта Сполучених Штатів. У доларах США зберігається понад 60% світових валютних резервів; частка долара у кошику спеціальних прав запозичення (СПЗ) складає близько 42%; понад 43% операцій на світовому валютному ринку здійснюється у доларах США [4; 5]. Водночас, слабким місцем США залишається низький рівень забезпечення офіційними валютними резервами, нарощування яких слугуватиме гарантією збереження стабільності фінансового ринку.

Повернення більшості показників, що характеризують місце США у світовій фінансовій системі та конкурентоспроможність національного фінансового ринку, на докризовий рівень доводить наявність у американського фінансового ринку значного запасу міцності і здатності швидко відновлюватися після кризи. Однак збереження провідної ролі США у світовій фінансовій системі у подальшому залежатиме від багатьох чинників, у тому числі об'єктивних факторів зовнішнього характеру (покращення конкурентних позицій світових валют – конкурентів долара; підвищення конкурентоспроможності європейського фінансового ринку після розв'язання фінансових проблем Єврозони; загроза розвитку нового етапу глобальної фінансової кризи тощо). Кардинальні зміни у перерозподілі сфер впливу різних країн на глобальному фінансовому ринку може викликати і очікуване реформування світової фінансової системи.

Список використаних джерел

1. Global Financial Stability Report: Market Developments and Issues. – Washington: IMF, 2003-2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.imf.org/External/Pubs/FT/GFSR>.
2. Triennial Central Bank Survey: Report on global foreign exchange market activity. – Basel, Switzerland: Bank for International Settlements, 1996-2013. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bis.org/publ/rpfx13.htm>.
3. The Global Competitiveness Report. – Geneva: World Economic Forum. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до звіту: <http://www.weforum.org/reports/global-competitiveness-report>
4. Минакова Н.В. Влияние кризиса 2008-2009 гг. на роль доллара США в мировых финансах / Н.В. Минакова // Российский внешнеэкономический вестник. – 2012. – №8. – С.101-111.
5. Currency Composition of Official Foreign Exchange Reserves (COFER). – Washington: IMF, 2013. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.imf.org/external/np/sta/cofer/eng/index.htm>